

“En kötü demokrasi, en iyi darbe idaresinden daha evladır”

Alparslan Türkeş

*her zaman
okunacak dergiler*

TEMMUZ-AĞUSTOS 2025

(2 ayda bir yayımlanır)

**Ötüken Neşriyat A.Ş. adına
İmtiyaz Sahibi**
Ertuğrul Alpay

**Ötüken Neşriyat A.Ş.
Genel Yayın Yönetmeni**
Göktürk Ömer Çakır

Baskı

Çınar Matbaacılık ve
Yayın Sanayii Ticaret Ltd Şti
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad.
Ata Han Nu: 34 K: 5
Bağcılar-İstanbul
Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika Nu: 45103

Yıllık Abonelik Bedelleri2025 yılı abonelik bedeli - **1600 TL****Hesap Numaramız**

Ötüken Neşriyat A.Ş.
Şube: Beyoğlu Şubesi 456
T. C. Ziraat Bankası
Hesap Nu: 48038437-5009

IBAN

TR73 0001 0004 5648 0384 3750 09

ISSN

2667-4637

WhatsApp

0554 499 90 57

İletişim

millimecmua@otuken.com.tr

Millî Mecmûa**Genel Yayın Yönetmeni**

Yasin Usta

Editör

Ahmet Alperen Can

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mustafa Kara
Prof. Dr. Mehmet Akif Okur
Prof. Dr. Levent Bayraktar
Prof. Dr. Erkan Göksu
Prof. Dr. İsmet Türkmen
Doç. Dr. Mehmet Kaan Çalen
Doç. Dr. Mehmet Akıncı
Doç. Dr. Murat Haniççe
Dr. Yunus Emre Tekinsoy
Dr. Kemal Haykiran
Dr. Ali Ahmetbeyoğlu
Oğuzhan Murat Öztürk
Misli Baydoğan
Metin Savaş

Son Okuma

Fatih Orta

Grafik Tasarım

Mahmut Doğan

Ön Söz

12 Eylül, Türkiye için psikik hâlleri imleyen politik tabirlerdendir. Askerî darbenin tarihine işaret etmekle beraber öncesi ve sonrasıyla travmatik hâdiseler bütününün panoramasını sunar. Türk ülkücüleri bu süreçte evvela, Marksist devrimci terörün ve komünist fantezilerin memleketi sürüklediği kaostan üzerine düşen payı almış, peşine darbecilerin gaddarlıklarına maruz kalmıştır. Bununla beraber, bütün travmatik hâdiseler gibi 12 Eylül'ün ülkücü Türk milliyetçileri üzerine etkisi, yalnız onu yaşayanlarla sınırlı kalmamış, bir nevi genetik aktarımla bugünlere ulaşmıştır. Dolayısıyla kuşaklar arası ayrışmanın temellerini atan vakalar, aynı zamanda psikolojik sürekliliğin teminatı hâline gelmiştir. Ülkücü Türk milliyetçiliği, o günden bugüne değin; kendi namına şehitler vererek ve kimi sadık mensuplarını yokluklara gark ederek siyasî varlığını sürdürmüştür. 12 Eylül, Türk ülkücülerinin hesaplaşması gereken birçok cepheyi hâlâ barındırmaktadır.

Milli Mecmûa'nın 12 Eylül ve Ülkücü Kuruluşlar dosyasında; İsmet Türkmen, Mehmet Akif Okur, Enes Bahadır Kızak, Ali Bilgenoğlu ve Zafer Batuhan Erkuş hocalarımız, 12 Eylül dönemini hazırlayan ortamı, darbenin gerekçelerini, darbe sonrasında ülkücü hareketin akıbetini soruşturdular. Vahit Türk, Mehmed Kürşad Yavan ve Hakkı Öznur hocalarımız, 12 Eylül öncesinde ve mahkeme sürecinde Türk milliyetçilerinin perspektifini, aksiyoner yönünü ve savunma sürecindeki hatıraları naklettiler. Dosyada ayrıca, Nasrullah Uzman hocamızın Nevzat Kösoğlu'nun fırtınalı yıllarda yaşadığı vekillik tecrübesine dair bir çalışması da yer almaktadır.

3 Mayıs'tan 12 Eylül'e, canını ve hürriyetini fedâ eden bütün Türk milliyetçilerinin hatırasını hürmetle selâmlıyoruz.

Tanrı Türk'ü korusun.

Ahmet Alperen Can

İÇİNDEKİLER

**12 EYLÜL
DARBESİNİN TARİHİ
ARKA PLANI: 12 MART
1971 MUHTIRASI VE
DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ**
İSMET TÜRKMEN
.....06

**TÜRKİYE 12 EYLÜL'E
NASIL GELDİ?**
PROF. DR. MEHMET
AKİF OKUR
.....19

**ASLINDA NE
OLDU?: 12 EYLÜL
ANLATILARINA DAİR
KISA BİR ANATOMİ
DENEMESİ**
ENES BAHADIR KIZAK
.....41

**12 EYLÜL 1980'E
GİDEN YOLDA
1970'LER VE
TÜRK DIŞ
POLİTİKASI**
DOÇ. DR. ALİ
BİLGENOĞLU
.....53

**SAVUNMA
CEPHESİNDEN 12
EYLÜL 1980 MHP
VE ÜLKÜCÜ
KURULUŞLAR
DAVASI**
VAHİT TÜRK
.....63

İÇİNDEKİLER

**12 EYLÜL VE
ÜLKÜCÜ HAREKET**
HAKKI ÖZNUR
.....78

**TÜRK
MİLLİYETÇİLİĞİNDE
ŞİDDET DİYALEKTİĞİ:
12 EYLÜL DARBESİNE
GİDEN SÜREÇTE ZOR
YOLLU MİLLİYETÇİ
POLİTİKA**
MEHMET KÜRŞAD
YAVAN
.....117

**12 EYLÜL'ÜN
ANATOMİSİ VE
ÜLKÜCÜ HAREKET**
ZAFER BATUHAN
ERKUŞ
.....129

**MİLLETVEKİLİ
OLARAK
NEVZAT KÖSOĞLU**
DOÇ. DR. NASRULLAH
UZMAN
.....134

12 EYLÜL DARBESİNİN TARİHİ ARKA PLANI: 12 MART 1971 MUHTIRASI VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

İSMET TÜRKMEN*

Muhtıra ile ortaya konulan taleplerin yerine getirilmemesi durumunda, fiili darbenin gerçekleştirileceği söylenerek siyaset kurumu ve parti liderleri baskı altına alınmıştır. Bu baskılama Türkiye’de yeni bir sürecin de adeta başlangıcını teşkil etmiş, 12 Eylül 1980 Darbesi, bir nevi 1971 Muhtırası’yla başlayan dönemin derinleştirilmesi, tamamlanmasıdır.

* Prof. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Tokat
(e-posta: iturkmentug@gmail.com).

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı’nın ardından; Almanya, İtalya, Japonya’da faşist yönetimlerin yıkılması sonrasında dünya siyasi tarihinde önemli gelişmelere şahit olunmuştur. Bu süreçte bir yandan demokrasi ve uluslararası barış, yani evrensel idealler esas alınmaya başlanırken, diğer taraftan Amerika ve Rusya yeni güç dengesi olmak üzere ön saflara yerleşmişlerdir. Ayrıca bu denge değişiminin de tesiri ile Avrupa politikası yerine uluslararası politikadan söz edilmeye de başlanmıştır. Dünya siyasetine savaş sonunda yön verecek olan *bloklar politikası* ve *soğuk savaş* tanımlamaları, 1945 yılı ve devamının ürünleridir. Esasında bu dönem gelişmeleri, bloklar politikasının doğması ile kalmamış ayrıca Fransa kaynaklı cumhuriyet yönetimine karşı İngiltere kaynaklı demokrasi oluşumuna da yol açmıştır. Ayrıca, cumhuriyetin devletle bütünleşen yapısına karşılık, demokrasinin topluma yönelen çizgisi, giderek birbirinden ayrılan bir rota izlemiş ve 20. yüzyılın ortalarına doğru tek partili ve çok partili rejimler yavaş yavaş karşı karşıya gelmeye başlamıştır. Yeni düzenin temellerinin atıldığı, blokların şekillendiği, soğuk savaşın başladığı ve geri kalmış ülkelerin başkaldırdığı bu bunalımlı süreci, Türkiye de endişe ile takip etmiştir.¹ Türkiye’de, *Tek Parti Dönemi*’nin son yıllarına

¹ Edward Weisband, *İkinci Dünya Savaşı’nda İnönü’nün Dış Politikası II*, Çev. M. Ali Kayabal, Çağdaş Yay., İstanbul 2000, s. 128.

TÜRKİYE 12 EYLÜL'E NASIL GELDİ?

PROF. DR. MEHMET AKİF OKUR*

Savcılar, Türk milliyetçiliğini darağaçlarıyla örülü bir iddianamenin sanık sandalyesine oturturken Türk devleti Ege'den Kıbrıs'a bir dizi önemli meselede kullanabileceği bir diplomatik karttan mahrum bırakılıyordu. Şüphesiz bu tezat, 12 Eylül'e dair eleştirel hafızamızın en önemli unsurları arasındadır.

Türk tarihinin ilk cumhuriyet asrı sona ererken Türk milliyetçileri 12 Eylül'ü hangi zihni koordinatlarla yorumluyor? Muhtemel cevaplardan biri şu imajlar arasındaki uyumsuzlukta gizli. Üç manzarayı, işgal İstanbul'unda Türk Ocağı'nın düzenlediği Sultanahmet Mitingine ait siyah-beyaz fotoğrafları, "Davanın Davası" başlarken işkence mağduru gençlerin İstiklâl Marşı'nı mahkeme salonunda hep bir ağızdan söyleyerek çizdikleri tabloyu ve Türk Devletleri Teşkilatı Zirve'lerinden sahneleri zihnimizde yan yana dizelim... 12 Eylül, birinci kareden üçüncüye gidecek fikrî yolun üzerine bir darağaçları ormanı dikmiştir. Türk tarihinin en çok sayıda idam istenen iddianamesi, 1908'de Türk Derneği, daha sonra Türk Yurdu ve Türk Ocağı ile başlayıp günümüze uzanan Türk milliyetçiliği düşüncesini bu kurumları tek tek sayarak suç motivasyonu ilan etmiştir. Dış Türklere gösterilen alaka suç ithamının merkezine yerleştirilmiştir.

Aradan geçen kırk yılı aşkın sürede o dönemi karakterize eden siyasi şiddet ikliminin ve işkencelerin açtığı yaralar unutulmasa da kabuk bağlamış vaziyette. Bununla birlikte, iddianamenin devletimizin kuruluş felsefesini teşkil eden Türk milliyetçiliğini sanık sandalyesine oturtuşu, bunu yapabilmek için de Türkiye dışındaki Türk coğrafyaları ile temasın kesilmesini alameti farika sayan bir Atatürk milliyetçiliği tanımı üretmesi hafızalardan çık-

* Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

ASLINDA NE OLDU?: 12 EYLÜL ANLATILARINA DAİR KISA BİR ANATOMİ DENEMESİ

ENES BAHADIR KIZAK*

Türk-İslam Sentezi,
Türkiye'deki hâkim
milliyetçilik algılarına
karşı da alternatif bir
üretimdi. Sentezcilik,
askeri yönetimin
dayatması ve
Turgut Özal'ın yeni
muhafazakârlılığıyla, yeni
sağıyla harmanlanmış
yeni bir akım haline
gelerek 1990'ların başına
kadar hâkim oldu.

Türkiye'de siyasi, toplumsal ve ekonomik düzen 12 Eylül 1980 sabahı itibariyle kırıldı. 11 Eylül 1980 gününü 12 Eylül 1980 sabahından ayıran, sokaklarda yalnızca askeri birliklerin var olması elbette değildi. Aslında 12 Eylül'ün çıkış noktalarından biri olarak, terörün ve anarşinin bir günde nasıl sonlandığına dair tartışmalar, 12 Eylül'ün arka planını irdeleyen bütün yaklaşımların ana akım argümanı oldu. Bir diğer nokta, darbede dış güçlerin rolüydü ki Mehmet Ali Birand'ın başarılı bir gazetecilik çalışması, dönemin CIA Türkiye Şefi olduğu iddia edilen, kimi kaynaklarda dönemin ABD Ulusal Güvenlik Konseyi Danışmanı olarak geçen¹ Paul Henze üzerinden 12 Eylül'e dair bambaşka anlatıları beraberinde getirdi. Böylece 12 Eylül 1980 sabahı, olan bitenden bağımsız olarak olduğu değerlendirilen süreçler ve söylentiler üzerinden de 11 Eylül 1980'den ayrıldı. Birden fazla anlatının mücadele ettiği ve yalnızca bir askeri müdahale olması olgusunu aşan bir 12 Eylül ortaya

¹ Türkiye, yakın zamanda bu istihbaratçı belirsizliğini Rusya Devlet Başkanı Putin'in danışmanı olduğu iddia edilen Aleksandr Dugin'le yaşadı. Dugin'in özellikle 15 Temmuz'daki etkisine dair gerçekliği belirsiz yorumlar ve analizler çok tartışıldı. Dugin'in Rusya'daki önemine dair gerçekçi bir çalışma söz konusu mu? *Millî Mecmua* okurlarından konuya ilgi duyanlar veya uzmanlar, enesbahadirkizak@gmail.com üzerinden aydınlatabilirse müteşekkirim.

* Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF,
Siyaset Bilimi ve Uluslararası
İlişkiler Bölümü.

12 EYLÜL 1980'E GİDEN YOLDA 1970'LER VE TÜRK DIŞ POLİTİKASI

DOÇ. DR. ALİ BİLGENOĞLU*

Türk dış politikasının daha önceki yılların aksine Türk-Amerikan ilişkileri konusunda sık sık karşılıklı gerilimlere sahne olduğu 1970'ler aynı zamanda Türk siyasal yaşamının adeta bir kriz sarmalı içerisine girdiği bir dönemdir.

Darbeler yüz yılı aşkın bir süredir uluslararası siyasetin önemli konu başlıklarından birisidir. Dünyanın farklı coğrafyalarında gerçekleşen darbelerin, vuku bulduğu ülkenin tarihsel, politik, ekonomik, sosyolojik arka planı ve benzeri kriterler darbe olgusunun öznel/konjonktürel karakterini oluşturur. Bunu tamamlayıcı özelliklerden bir tanesi de söz konusu darbenin içine doğduğu uluslararası sistemin niteliğidir. Bu çerçeveden bakıldığında her bir darbenin kendisine özgü bir uluslararası ilişkileri olduğundan söz etmek mümkündür. Zira her bir müdahale kendisinden önceye ve sonraya dair bir dış politika yaklaşımını içerisinde barındırır. Böyle olduğu için darbeleri analiz etmenin önde gelen araçlarından bir tanesi de çizmiş oldukları dış politika çerçevesi ile buna uygun olarak belirlenen söylemleridir.

Türkiye'nin 19. yüzyıldan bu yana çağdaş tarihine bakıldığında ne yazık ki darbelerin bu ülkenin siyasal bir gerçekliği olduğu ortaya çıkmaktadır. Demokratikleşme, toplumsal birlik/ bir arada yaşama kültürünün inşası ve iktisadi kalkınma/büyüme çabalarının önündeki en büyük engel olduğu bugün sosyal bilimlerin muhtelif disiplinlerinde yapılan çalışmalarla açık bir şekilde ortaya konmuş durumda olan darbe mefhumu özellikle cumhuriyet devrinde neredeyse on yılda bir gerçekleşen askeri müdahale ve müdahale teşebbüsleri ile

* Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Siyasi Tarih ABD

SAVUNMA CEPHESİNDEN 12 EYLÜL 1980 MHP VE ÜLKÜCÜ KURULUŞLAR DAVASI

VAHİT TÜRK

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kısa tarihinde kendi kontrolü dışında kalıp gelişen milliyetçi bir yapılanmadan pek hoşlanmadığını çeşitli vesilelerle göstermiştir.

80 askeri darbesi sonrasında olanları, devletin bir geleneği durumuna getirdiği belirtilen anlayıştan ayrı düşünmek sanırım pek de gerçekçi olmaz.

Hiç kuşkusuz dünya hukuk tarihinin büyük siyasi davalarından biri olan ve pek çoğu idam istemiyle yüzlerce kişinin yargılandığı, bu kişilerin uzun yıllarını cezaevlerinde geçirdiği 12 Eylül 1980 tarihinde yapılan ihtilalden sonra açılan MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası hem o günler için hem de ülkenin daha sonraki zamanları için çok önemli bir olay olmasına karşın yeterince üzerinde durulmadı, araştırma ve incelemelere gerektiği ölçüde konu olmadı. 2011 yılında yayımlanan bir yazıda konu üzerinde durmuş, bu davayı iddianameden hareketle değerlendirmeye çalışmıştım. Bu yazıdan ve davayla ilişkimden haberi olan Millî Mecmuanın editörü, MHP ve Ülkücü Kuruluşlar Davası'nı bir dosya konusu olarak ele alınacağını belirtip bir yazı isteğinde bulundu. Hasbelkader konunun içinde bulunmuş biri olarak davanın savunması ile ilgili bir değerlendirme yapmanın ilgi çekici olacağını düşündüm. Böyle bir yazı yukarıda belirtilen yazıyı da bütünlenecekti.

Bu önemli davanın özellikle savunma cephesinde olan bitenlerin bir tanığı olarak günün koşullarının ve dava sürecinde yaşananların anlaşılmasına yardımcı olacağı düşüncesiyle bu cephede tanık olduğumun, bir bölümünün doğrudan içinde bulunduğum olayların, o günün koşullarında görev almışçasına kimlerin büyük bir çaba içerisinde olduğunun anılmasının ve anlatılmasının gerekli olduğunu, ayrıca

12 EYLÜL VE ÜLKÜCÜ HAREKET

HAKKI ÖZNUR

1980 öncesi ÜOD ve
ÜGD Genel Başkanlığı
yapan ülkücü gençlik
lideri Muhsin Başkan
ölümün kol gezdiği,
namluların kan kustuğu
çatışmalı yıllarda
Türk gençliğini hep
şiddetten çatışmalardan
uzak tutmaya çalıştı.
Konuşmalarında ve
yazılarında “eller silah
değil, kalem tutmalı”
diyerek, gençliğe tarihi
öneme sahip mesajlar
verdi.

Yakın Politik Tarih Üzerine Notlar (1974 -1980)

12 Eylül askeri darbesinin üzerinden 45 yıl geçti. 45 yıl geçmesine rağmen Türkiye hala 12 Eylül ile yüzleşebilmiş değildir. Bu nedenle 12 Eylül düzeninin izleri, bugün de yaşamın tüm alanlarında varlığını sürdürmektedir. Darbecilerle, cuntalarla hesaplaşılmalı, hesap sorulmalı. O yüzden darbeler, muhtıralar, kalkışmalar, devam ediyor.

Türkiye’nin demokrasi ve demokratikleşme serüveni, uğradığı beş ayrı askeri darbe ve müdahale, yakın zamanda gördüğümüz “post modern darbe”, bir gece yarısı gelen “e-muhtıra” ve ardından yaşanan “15 Temmuz 2016 kalkışması” ile hâlâ sancılı bir şekilde devam ediyor. Yakın çağ siyasi tarihimize baktığımızda ülkemiz, 27 Mayıs, 12 Eylül gibi iki askeri darbe, 12 Mart’ta da yarı darbe (memorandum) gördü. 22 Şubat 1962, 21 Mayıs 1963’te Albay Talat Aydemir’in liderliğinde kalkışma girişimlerini yaşadı.

74 AFFIYLA DIŞARI ÇIKAN SOL ÖRGÜT MENSUPLARI KALDIKLARI YERDEN DERİN SOL ÇALIŞMALARINA DEVAM ETTİLER

12 Mart 1971 muhtırası ile büyük bir darbe yiyen Türk Solu, 1974 sonlarından itibaren tekrar örgütlenmeye çalışacaktı. 1974 affı, Marksist, devrimci Sol hareketlerin tekrar meydanlara çıkmasına ve faaliyetler yapmasına zemin hazırladı. 12 Mart’ta içeri atılan illegal THKP-C,

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNDE ŞİDDET DİYALEKTİĞİ: 12 EYLÜL DARBESİNE GİDEN SÜREÇTE ZOR YOLLU MİLLİYETÇİ POLİTİKA

MEHMET KÜRŞAD YAVAN*

Öncelikle milliyetçiliğin karşısında yer alan ve “doğal düşman” olarak görülen Komünizm ve “Ümmetçilik” akımlarının “zor yollu” politikalarından bağımsız olarak milliyetçilikte şiddet teorisi, Soğuk Savaş’ın ilk yıllarında reaksiyoner ve proaktif tutumun sonucunda ortaya çıkmış, Marksizm’de görüldüğü gibi “aksiyoner” özellikler göstermemiştir.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 2. Dünya Savaşı’nın akabinde başlayan Soğuk Savaş ile beraber, üç kutba ayrıldığı iddia edilen yeni “düzen” içerisinde, jeopolitik konumundan dolayı, ideolojik cereyanların merkezinde konumlanmıştır. Avrupa’da; Faşizm, Falanjizm ve Nasyonal Sosyalizm’in büyük bir “yıkım” yarattığı alt metnini kullanarak insan hürriyetini kendisine taban alan liberalizm, Kapitalist ekonomi modeliyle üç başlı uluslararası düzenin ilk tarafını oluşturmuştur. Aksi istikametinde ise “işçi diktatörlüğü” olarak anılan Sosyalizm, Komünizm püşidesi altında yükselişe geçmiştir. Zikredilen iki ideolojik kutbun yayılım sahası olarak gördüğü “üçüncü dünya” ülkeleri ise ekonomik kalkınma arayışı içerisinde bulunan, demokrasi ve özgürlük kavramlarının henüz uygulanabildiği memleketler olarak son kutba dâhil olmuşlardır.

Bahsi geçen üç kutuplu uluslararası düzen içerisinde Türkiye de “üçüncü dünya ülkesi” konumundadır. Mezkûr yıllarda henüz çok partili hayata geçilememiş, ekonomi istenilen düzeye ulaştırılamamış, içtimai kalkınma hamleleri yetersiz düzeyde seyretmiştir.

Bahsedildiği üzere ideolojik cereyanların bütün ülkeleri etkilediği ve Kapitalizm’in temsilcisi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Komünizm’in uygulayıcısı Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) “üçüncü dünya ülkeleri”

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı.

12 EYLÜL'ÜN ANATOMİSİ VE ÜLKÜCÜ HAREKET

ZAFER BATUHAN ERKUŞ

Dönemin Başbakanı
Süleyman Demirel,
Yunanistan'ın NATO'ya
dönüşünün koşulsuz
kabul edilemeyeceğini
açıkça ifade ederek
“hakkımızı verip geri
gelsin” sözleriyle
Türkiye'nin Ege'deki
haklarının korunmasını
şart koşmuştur. Bu
söylem, Türk siyasetinin
o dönemde taviz
beklentisini ortaya koysa
da 12 Eylül sonrasında
askeri yönetim,
herhangi bir ön şart ileri
sürmeden Yunanistan'ın
dönüşünü onaylamıştır.

GİRİŞ

Türkiye'nin yakın siyasi tarihinde 12 Eylül 1980 askeri darbesi hem toplumsal yapıda hem de siyasal hareketlerde derin etkiler bırakmıştır. Darbenin gerekçesi, askerî otorite tarafından “ülkede artan şiddet olaylarını sona erdirmek” ve “devlet otoritesini yeniden tesis etmek” olarak sunulsa da ardında hem iç politik dengeler hem de uluslararası konjonktürün etkili olduğu açıktır. 1970'lerin sonlarında sağ-sol çatışmaları, artan terör olayları, ekonomik istikrarsızlık ve hükümetlerin ülkeyi yönetmekte zorlanmaları, darbeye giden süreci hızlandıran faktörler olarak öne çıkmıştır.

Türkiye'nin NATO üyeliği ve Soğuk Savaş şartları da bu dönemin belirleyici unsurlarındandır. Batı blokunun Türkiye'den beklentisi, bölgedeki stratejik önemi nedeniyle istikrarın sağlanmasıydı. Nitekim ABD ve NATO, Türkiye'deki istikrarsızlığı kendi güvenlik politikaları açısından bir tehdit olarak görmekteydi. Bu nedenle 12 Eylül müdahalesi, yalnızca bir iç siyaset olayı değil, aynı zamanda uluslararası güç dengelerinin de etkilediği bir gelişme olmuştur.

Toplumsal düzlemde ise 1970'li yıllarda yükselen ideolojik kampaşma, sokaklarda çatışmaların günlük hayatın bir parçası haline gelmesine yol açmıştı. Bu çatışmalarda, özellikle sol ve sağ gruplar arasında yaşanan şiddet olayları, yüzlerce kişinin yaşamını yitirme-

MİLLETVEKİLİ OLARAK NEVZAT KÖSOĞLU

DOÇ. DR. NASRULLAH UZMAN

Nevzat Kösoğlu,
Türkiye'nin 12 Eylül
askerî darbesine
götürüldüğü son derece
sıkıntılı bir süreçte
toplumsal uzlaşmadan
yana tavır almış,
demokrasiyi ve meşru
siyaseti savunmuş,
iktidar-muhalefet
ilişkilerinin de bu
çerçevede ele alınması
gerektiğini ifade etmiştir.

Giriş

1941 yılında Erzurum'a bağlı İspir ilçesinde dünyaya gelen Nevzat Kösoğlu'nun, babası dava vekili Tayyip Bey, annesi ise Reyhane Hanım'dır. İlk ve ortaokulu İspir'de okuyan Kösoğlu, Erzurum'da başladığı lise eğitimini Karabük'te tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nde eğitim alan Kösoğlu, 23 yaşında üniversiteden mezun olmuş ve Ankara'ya yerleşmiştir.¹

Nevzat Kösoğlu, Ankara'da bulunduğu 1964-1968 yılları arasında Bâb-ı Âli'de *Sabah Gazetesi*'nin parlamento muhabiri ve Ankara temsilcisi olarak görev yapmıştır. 1968 yılında askerlik görevini yedek subay olarak tamamlayan Kösoğlu, daha sonra ise yine Ankara'da arkadaşları ile birlikte avukatlık yapmaya başlamış; avukatlık mesleğini yürütmekle birlikte çeşitli dergilerde genellikle araştırma ve deneme türünde yazılar kaleme almıştır.²

Nevzat Kösoğlu, gerek Bâb-ı Âli'de *Sabah Gazetesi*'nin parlamento muhabiri ve Ankara temsilcisi olduğu dönemde, gerekse avukatlık yaptığı süre içerisinde mensubu olduğu milliyetçi/ülkücü camia ile daima iç içe olmuştur. Öyle ki Kösoğlu'nun görev

* Bu yazı, daha önce Nevzat Kösoğlu Armağanı'nda (Hz. Ayşe Melek Kösoğlu Özyetgin, Ötüken Neşriyat, İstanbul: 2019) neşredilmiştir.

¹ TBMM Arşivi, Millet Meclisi Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, Devre: 5, Sicil No: 1292.

² TBMM Arşivi, Millet Meclisi Üyelerine Mahsus Hal Tercümesi Kâğıdı, Devre: 5, Sicil No: 1292.